

อตุต (ตน) เป็นปุงลึงค์ (นิยมใช้เป็นเอกวจนะอย่างเดียว) แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	อตุต+ลี =อตุตตา	อ.ตน / (อตุตตา อตุตตา) อ.ตน ๆ
ท.	อตุต+อํ =อตุตตานํ	ซึ่ง, ลู, ย้ง, ลีน, ตลอด, กะ, เฉพาะ, ว่าเป็น, ให้เป็น
ต.	อตุต+นา =อตุตตนา	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	อตุต+ส =อตุตตโน	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	อตุต+สุมา =อตุตตนา	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	อตุต+ส =อตุตตโน	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	อตุต+สุมี =อตุตตนิ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	อตุต+ลี =อตุต	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (อตุต) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (อตุต) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. อตุตตา หิ ปรมํ ปิโย (โหติ). (พุทธศาสนสุภาษิต)	๒. อตุตตา อตุตตา สตุตตานํ ปิโย โหติ.
๓. อตุตตานํ ทมยณฺหติ ปญฺชิตา. (พุทธศาสนสุภาษิต)	๔. ภิกฺขุ อตุตตานํ อตุตตานํ ทมยณฺหติ.
๕. อตุตตนา โจทยตฺตานํ. (พุทธศาสนสุภาษิต)	๖. อตุตตนา อตุตตนา ปฏฺิลทฺธํ คุณฺโ อาโรเจสฺสาม.
๗. ปุคฺคโล อตุตตโน สุขํ อิจฺฉติ.	๘. เสสภิกฺขุ จ อตุตตโน อตุตตโน ปตฺตาสเน นิสฺสีทิสฺสุ.
๙. อตุตตา หิ อตุตตโน นาโถ (โหติ). (พุทธศาสนสุภาษิต)	๑๐. ภิกฺขุ อตุตตโน อตุตตโน จิวฺรํ สญฺชานนฺหติ.
๑๑. กิเลสํ ปุคฺคลสฺส อตุตตนิ สญฺชายนฺหติ.	๑๒. วิญญู อตุตตนิ อตุตตนิ นิพฺพตฺตํ มคฺคํ เวทยนฺหติ.
๑๓. โภ มม อตุตต อหํ อิทานิ ชีณนโรโย อมฺหิ.(เนตติวิภาวีน)	๑๔. (ไม่นิยมใช้)

ปทานุกรมกริยา

โหติ	หุ+อ+ติ	ย่อมเป็น	ทมยณฺหติ	ทม+ณย+อนฺหติ	ย่อมฝึก	โจทย	จุท+ณย+หิ	จงตักเตือน
ปฏฺิลทฺธํ	ปฏฺิ+ลภ+ต	ได้แล้ว	อาโรเจสฺสาม	อา+รฺจ+อิ+สฺสาม	จับบอก	อิจฺฉติ	อิส+อ+ติ	ย่อมปรารถนา
นิสฺสีทิสฺสุ	นิ+สท+อ+อฺ	นั่งแล้ว	สญฺชานนฺหติ	ส+ชา+นา+อนฺหติ	ย่อมจำได้	สญฺชายนฺหติ	ส+ชา+ย+อนฺหติ	ย่อมเกิดขึ้น
นิพฺพตฺตํ	นิ+วต+ต	เกิดแล้ว	เวทยนฺหติ	วิท+ณย+อนฺหติ	ย่อมทราบ	อมฺหิ	อส+อ+หิ	ย่อมเป็น
ปตฺตํ	ป+อป+ต	ถึงแล้ว						

พหุพจน์ (พหูพจน์) เป็นปจน์เชิงประพจน์

ลำดับ	เอกพจน์	พหูพจน์	คำแปลโดยนิตินัย
ป.	พหุพจน์+ลี =พหุพจน์	พหุพจน์+โย =พหุพจน์โน	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	พหุพจน์+อ =พหุพจน์อัน	พหุพจน์+โย =พหุพจน์โน	ซึ่ง, สู, ยัง, สิ้น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, ว่าเป็น, ให้เป็น
ด.	พหุพจน์+นา =พหุพจน์นา	พหุพจน์+หิ =พหุพจน์เมหิ, พหุพจน์เมหิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	พหุพจน์+ส =พหุพจน์โน	พหุพจน์+น =พหุพจน์อัน	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	พหุพจน์+สุมา =พหุพจน์นา	พหุพจน์+หิ =พหุพจน์เมหิ, พหุพจน์เมหิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
จ.	พหุพจน์+ส =พหุพจน์โน	พหุพจน์+น =พหุพจน์อัน	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	พหุพจน์+สุมี =พหุพจน์นิ	พหุพจน์+สุ =พหุพจน์เมสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	พหุพจน์+ลี =พหุพจน์	พหุพจน์+โย =พหุพจน์โน	แน่, ดูก่อน, ข้าแต่

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (พหุพจน์) ฝ่ายเอกพจน์	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (พหุพจน์) ฝ่ายพหูพจน์
๑. เอกโก พหุพจน์ โลกสุมา อาคจจติ.	๒. พหุพจน์โน พหุพจน์โลก วิหรนติ.
๓. เถโร ทิพพจกขุณา เอกโก พหุพจน์อัน ปสฺสติ	๔. สกโก เทวานมินุเท พหุพจน์โน ปญฺหํ ปุจฺจนติ.
๕. ภควา เอกเนน พหุพจน์นา สหฺวี สลฺลปติ	๖. ปญฺหา พหุพจน์เมหิ ปุจฺฉินฺเต.
๗. สํสฺเย เอกสุส พหุพจน์โน อูปฺชชติ.	๘. สตถา พหุพจน์โน พหุพจน์อัน ธมฺมํ เทเสติ.
๙. รสฺมี พหุพจน์นา นิจฺจรฺนติ.	๑๐. สตถา พหุพจน์เมหิ ปตฺตํ คณฺหาติ.
๑๑. พุทฺโธ สหฺมปติพหุพจน์โน อชฺฌเมสนํ ปฏฺฐิสฺสณิ.	๑๒. พุทฺโธ พหุพจน์อัน ปญฺเห วิสฺชชติ.
๑๓. โภ พหุพจน์เม ตว อายุปฺมาณํ น ปชานามิ.	๑๔. กุโธ โภนฺตา พหุพจน์โน ตุมฺเห อาคจฺจถ.

ปทานุกรมกิริยา

อาคจจติ	อา+ค+ม+อ+ติ	ย้อมมา	วิหรนติ	วิ+ห+ร+อ+น+ติ	ย้อมอยู่	ปสฺสติ	ทิส>ป+ส+อ+ติ	ย้อมเห็น
ปุจฺจนติ	ปุจ+จ+อ+น+ติ	ย้อมถาม	สลฺลปติ	ส+ล+ป+อ+ติ	ย้อมสนทนา	ปุจฺฉินฺเต	ปุจ+ฉ+อ+น+ติ	อัน...ย้อมถาม
อูปฺชชติ	อ+ป+ท+ช+ติ	ย้อมเกิดขึ้น	เทเสติ	ทิส+ณ+ติ	ย้อมแสดง	นิจฺจรฺนติ	นิ+จ+ร+น+ติ	ย้อมเปล่งออก
คณฺหาติ	ค+ท+ณ+ห+า+ติ	ย้อมรับ	ปฏฺฐิสฺสณิ	ป+ฏ+ฐ+ส+ณ+อ+อิ	ฟังตอบแล้ว	วิสฺชชติ	วิ+ส+ช+ช+ติ	ย้อมแก้
ปชานามิ	ป+ช+ณ+า+น+มิ	ย้อมรู้ทั่ว	อาคจฺจถ	อา+ค+ม+ถ	ย้อมมา			

ราช (พระราช) เป็นปุงลิงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	ราช+ลี =ราชา	ราช+โย =ราชาโน	อ. ____ (อันว่า) / อ. ____ ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	ราช+อํ =ราชานํ	ราช+โย =ราชาโน	ซึ่ง, ถู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, ว่าเป็น, ให้เป็น
ต.	ราช+นา =รณณา	ราช+หิ =ราชูหิ, ราชูภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	ราช+ส =รณโณ, ราชิโน	ราช+นํ =รณณํ, ราชูนํ	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	ราช+สุมา =รณณา	ราช+หิ =ราชูหิ, ราชูภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	ราช+ส =รณโณ, ราชิโน	ราช+นํ =รณณํ, ราชูนํ	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	ราช+สมี =รณเณ, ราชินิ	ราช+สุ =ราชูสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	ราช+ลี =ราช	ราช+โย =ราชาโน	แน่ะ, ดูก่อน, ข้ำแต่

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ราช) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ราช) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. ราชา ฌมมํ สุณนตี.	๒. สพฺเพ ราชานो จกฺวตฺตํ มาเนนฺตี.
๓. ชนา ฌมฺมิกํ ราชานํ มาเนนฺตี.	๔. อรโย ราชานो คณฺหนฺตี.
๕. ราชินิ รณณา สหฺธิ อูยฺยานํ คจฺจนฺตี.	๖. โจรา ราชูหิ สหฺธิ ยฺชฺจนฺตี.
๗. ยโส ฌมฺมิกสฺส รณโณ วทฺตตี.	๘. เสฏฺฐิ ราชูนํ ปณฺณกาเร เทติ.
๙. อมจฺจา รณณา ฌนํ คณฺหาตี.	๑๐. เอกทา ภยํ ราชูหิ ชายตี.
๑๑. รณโณ ปฺตุโต นครสฺมา นิกฺขมตี.	๑๒. ราชูนํ เตโช อตฺตโน อตฺตโน รณฺเณ ปวตฺตตี.
๑๓. รณเณ อูยฺยานํ คจฺจนฺเต, วสฺสํ วสฺสตี.	๑๔. ราชูสุ ฌมฺเม น จิเตสฺ, ภยานิ นครเ อูปฺปชฺชนฺตี.
๑๕. โภ ราช ตวํ เหนํ นิวตฺตาหิ.	๑๖. โภนฺตา ราชานो ตุมฺเห ฌมฺเม ปติฏฺฐหฺถ.

ปทานุกรมกริยา

สุณนตี	สุ+ณ+ตี	ย้อมฟัง	มาเนนฺตี	มาน+ณ+อนฺตี	ย้อมนับถือ	คณฺหนฺตี	คท+ณฺหา+อนฺตี	ย้อมรับ
คจฺจนฺตี	ค+จ+ตี	ย้อมไป	ยฺชฺจนฺตี	ยฺช+อ+อนฺตี	ย้อมรบ	วทฺตตี	วท+ณ+อ+ตี	ย้อมเจริญ
เทติ	ท+อ+ตี	ย้อมให้	ชายตี	ชน+ย+ตี	ย้อมเกิด	นิกฺขมตี	นิ+กม+อ+ตี	ย้อมออกไป
ปวตฺตตี	ป+วต+อ+ตี	ย้อมเป็นไป	วสฺสตี	วส+ส+อ+ตี	ย้อมตก	อูปฺปชฺชนฺตี	อู+ปท+ย+อนฺตี	ย้อมเกิดขึ้น
นิวตฺตาหิ	นิ+วต+อ+หิ	จงกลับ	ปติฏฺฐหฺถ	ปติ+ฐ+ห+ถ	จงดำรงอยู่			

มหาราช (พระราชอาญาใหญ่) เป็นปงลิงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอวจนะ	พหุจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	มหาราช+ลี =มหาราชา	มหาราช+โย =มหาราชาโน	อ. (อันว่า) / อ.ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	มหาราช+อ =มหาราชา	มหาราช+โย =มหาราเช	ซึ่ง, สู, ยง, ลีน, ตลอด, กะ, เฉพาะ, ว่าเป็น, ให้เป็น
ด.	มหาราช+นา =มหาราเชน	มหาราช+หิ =มหาราเชหิ, -ภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	มหาราช+ส =มหาราชาส, =มหาราชาชาย, =มหาราชาตุล	มหาราช+น =มหาราชาโน	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	มหาราช+สุม =มหาราชาสุม, =มหาราชามุห, =มหาราชา	มหาราช+หิ =มหาราเชหิ, =มหาราเชภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
จ.	มหาราช+ส =มหาราชาส	มหาราช+น =มหาราชาโน	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	มหาราช+สม =มหาราชาสม, =มหาราชามุหิ, =มหาราเช	มหาราช+สุ =มหาราเชสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	มหาราช+ลี =มหาราชา	มหาราช+โย =มหาราชาโน	แน่, ดูก่อน, ข้ำแต่

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (มหาราช) ฝ่ายเอวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (มหาราช) ฝ่ายพหุจนะ
๑. มหาราชา ภิกขุณฺ ทานํ เทติ.	๒. สพฺเพ มหาราชาโน ปาสาทิสฺ วสนฺติ.
๓. อมจฺจา มหาราชา วฺนฺทฺนฺติ	๔. ชนา อตฺตโน มหาราเช ปุเชนฺติ.
๕. มหาราเชน ทูโต เปลียเต.	๖. มหาราเชหิ ปาสาทา กรียนฺเต.
๗. เสนาปติ มหาราชาสฺ สาสนํ ปหิณฺนฺติ.	๘. ชนา มหาราชาโน ธนานิ เทนฺติ.
๙. ภิกขุ มหาราชาสุม ปิณฺทฺปาตํ คณฺหนฺติ.	๑๐. ทฺคฺคตา มหาราเชหิ ภตฺตํ คณฺหนฺติ.
๑๑. มหาราชาสฺ ปิณฺทฺปาโต ภิกขุณฺ ปโหติ.	๑๒. มหาราชาโน ปาสาทา โสภนฺติ.
๑๓. มหาราชาสมิ ทานํ เทนฺเต, ปุณฺณํ อุปฺปชฺชติ.	๑๔. มหาราเชสุ อัจจนฺเตสุ, ชนา ตฺสฺสนฺติ.
๑๕. โภ มหาราชา ตฺวํ ทีฆายฺ โหหิ.	๑๖. โภนฺโต มหาราชาโน โสถฺถิ ตฺมฺหากํ โหตุ.

ปทานุกรมกิริยา

เทติ	ทา+อ+ติ	ย่อมาให้	วสนฺติ	วส+อ+อนฺติ	ย่อมอยู่	วณฺทนต์ิ	วณฺท+อ+อนฺติ	ย่อไม่ให้
ปฺชณฺติ	ปฺช+ณ+อนฺติ	ย่อมบูชา	เปลียเต	ปิส+อีย+เต	อัน...ย่อมส่งไป	กรียนฺเต	กร+อีย+อนฺเต	อัน...ย่อมทำ
ปฺหิณฺติ	ป+หิ+ณ+ติ	ย่อมส่งไป	เทณฺติ	ทา+อ+อนฺติ	ย่อมาให้	คณฺหณฺติ	คห+ณฺหา+อนฺติ	ย่อมรับ
ปฺโหติ	ป+หุ+อ+ติ	ย่อมเพียงพอ	โสณฺติ	สุณ+อ+อนฺติ	ย่อมงาม	อุปฺชชฺติ	อุ+ปท+ย+ติ	ย่อมเกิดขึ้น
ตฺสฺสนฺติ	ตฺส+ย+อนฺติ	ย่อมยินดี	โหติ	หุ+อ+หิ	จงเป็น	โหตุ	หุ+อ+ตุ	จงเป็น

ศัพท์เหล่านี้แจกเหมือน มหาราช

อนุราช	พระราชาน้อย	อภิราช	พระราชายิ่ง
อุปราช	อุปราช	จกฺกวตฺติราช	พระราชาจักรพรรดิ
เทวราช	เทวดาผู้พระราชา	นาคราช	นาคผู้พระราชา
มิดราช	เนื้อผู้พระราชา	สุปณฺณราช	ครุฑผู้พระราชา
หังสราช	หงส์ผู้พระราชา	สกุณราช	นกผู้พระราชา

ข้อสังเกตเกี่ยวกับ ราช ศัพท์

ราช ศัพท์ถ้าสมาสเข้ากับศัพท์อื่น เช่น ลีวิราช (พระราชาแห่งแคว้นสีพี), โกศลราช (พระราชาแห่งแคว้นโกศล) เป็นต้น มีการแจกผสมวิภัตติได้ทั้ง ๒ แบบ คือ

๑.แจกผสมวิภัตติตามแบบ มหาราช ก็ได้ (ส่วนใหญ่) เช่น ลีวิราเชน, มหาราเชน ฯลฯ

๒.แจกผสมวิภัตติตามแบบ ราช ก็ได้ (ส่วนน้อย) เช่น โกศลรณโณ, จกฺกวตฺติรณฺญา, พิมฺพิสารณฺญา ฯลฯ

ในวรรณคดีบาลีทั้งพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา มีใช้ทั้ง ๒ แบบ

ภควนตุ (พระผู้มีพระภาคเจ้า) เป็นปุงลิงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	ภควนตุ+ลี =ภควา	ภควนตุ+โย =ภควนตา, ภควนโต	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	ภควนตุ+อัม =ภควนตัม	ภควนตุ+โย =ภควนเตต, ภควนโต	ซึ่ง, ลู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่า</u> เป็น, ให้เป็น
ต.	ภควนตุ+นา =ภควตา	ภควนตุ+หิ =ภควนเตหิ, ภควนเตภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	ภควนตุ+ส =ภควโต	ภควนตุ+หนัม =ภควตัม, ภควนตานัม	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	ภควนตุ+สุมา =ภควตา	ภควนตุ+หิ =ภควนเตหิ, ภควนเตภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	ภควนตุ+ส =ภควโต	ภควนตุ+หนัม =ภควตัม, ภควนตานัม	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	ภควนตุ+สุมี =ภควติ, ภควนเต	ภควนตุ+สุ =ภควนเตสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	ภควนตุ+ลี =ภคว, ภควา	ภควนตุ+โย =ภควนตา, ภควนโต	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ภควนตุ) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ภควนตุ) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. อถโข ภควา อายสมฺมุตฺตํ สารีปุตฺตํ อามนฺเตสิ.	๒. อตีตกาเล ภควนโต ชมมํ เทลยีสฺสุ.
๓. เทว อคฺคสาวกา ภควนตัม วนฺทหนฺติ.	๔. พุทฺธสาลนิกขนา ปรีนิพฺพุเต ภควนโต สรฺหนฺติ.
๕. สุวากุขาโต ภควตา ชฺมโม.	๖. สพฺเพหิ ภควนเตหิ โอวาทปาฏิโมกฺโข เทลียเต.
๗. เถโร ตมตถํ ภควโต อาโรเจสิ.	๘. นโม ปรีนิพฺพุตานํ ภควนตานัม อตฺถ.
๙. ภิกฺขุ ภควตา กมฺมภูฏานํ อุกฺคณฺหนฺติ.	๑๐. กิเลสํ สพฺเพหิ ภควนเตหิ อปคฺจฺจนฺติ.
๑๑. สุปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ.	๑๒. ภควนตานัม วณฺํ สจฺจภูตํ โหติ.
๑๓. ขตฺติยา ภควติ ปสฺสีหนฺติ.	๑๔. เทวมนุสฺสา ภควนเตสุ ปสฺสีหนฺติ.
๑๕. ภาเต ภควา ตุมฺเห อมฺหากํ นาถา โหถ.	๑๖. ภาเต ภควนโต มยฺํ ตุมฺเห สรณํ คจฺจาม.

ปทานุกรมกิริยา

อามนฺเตสิ	อา+มฺนต+ณ+ส+อิตรัสเรียกแล้ว	เทลยีสฺสุ	ทิส+ณย+อฺ	แสดงแล้ว	วณฺทหนฺติ	วณฺท+อ+อนฺติ	ย่อมถวายบังคม	
สรฺหนฺติ	สร+อ+อนฺติ	ย่อมระลึกถึง	สุวากุขาโต	สุ+อา+ขา+ต+ลี	อัน...ตรัสดีแล้ว	เทลียเต	ทิส+อีย+เต	อัน...ย่อมแสดง
อาโรเจสิ	อา+รฺจ+ณ+ส+อิ	กราบทูลแล้ว	อตฺถ	อส+อ+ตฺ	จงมี	อุกฺคณฺหนฺติ	อฺ+คท+ณฺหา+อนฺติ	ย่อมเรียน
อปคฺจฺจนฺติ	อป+คฺม+อ+อนฺติ	ย่อมไปปราศ	สุปฏิปนฺโน	สุ+ปฏิ+ปท+ต+ลี	ปฏิบัติดีแล้ว	โหติ	หฺ+อ+ติ	ย่อมเป็น
ปสฺสีหนฺติ	ป+สท+อ+อนฺติ	ย่อมเลื่อมใส	โหถ	หฺ+อ+ถ	จงเป็น	คจฺจาม	คฺม+อ+ม	ย่อมถึง

อรหฺนุด (พระอรหฺนัต) เป็นปุงลึงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	อรหฺนุด+ลี =อรหฺ, อรหฺ	อรหฺนุด+โย =อรหฺนตา, อรหฺนโต	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	อรหฺนุด+อฺ =อรหฺนฺต	อรหฺนุด+โย =อรหฺนฺเต, อรหฺนฺโต	ซึ่ง, ลู, ยง, ลิน, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่าเป็น</u> , ให้เป็น
ต.	อรหฺนุด+นา =อรหฺตา	อรหฺนุด+หิ =อรหฺนฺเตหิ, อรหฺนฺเตภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	อรหฺนุด+ส =อรหฺโต	อรหฺนุด+นํ =อรหฺตํ, อรหฺนฺตานํ	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	อรหฺนุด+สฺมา =อรหฺตา	อรหฺนุด+หิ =อรหฺนฺเตหิ, อรหฺนฺเตภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
จ.	อรหฺนุด+ส =อรหฺโต	อรหฺนุด+นํ =อรหฺตํ, อรหฺนฺตานํ	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	อรหฺนุด+สฺมี =อรหฺติ, อรหฺนฺเต	อรหฺนุด+สุ =อรหฺนฺเตสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	อรหฺนุด+ลี =อรหฺ, อรหฺ	อรหฺนุด+โย =อรหฺนตา, อรหฺนโต	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

อรหฺทา ใช้กับพระอรหฺนตสาวก, อรหฺ ใช้กับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า, อรหฺนุด คัพท์ ที่เป็นอดีตลึงค์เปลี่ยนเป็น อรหฺนฺต แจกอย่าง นารี.

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (อรหฺนุด) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (อรหฺนุด) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. อรหฺทา โลก อตฺถิ.	๒. เอกสฺมฺหิ อรหฺนฺตา โลก อฺปฺนฺนา.
๓. มหาชนฺ อรหฺนฺตํ ปุเชตฺติ.	๔. ภควา สฺมฺหิ อรหฺนฺเต พุทฺชนฺหิตาย จาริกํ เปเสลฺลิ.
๕. อรหฺตา ธมฺโม วุจฺเจเต.	๖. อรหฺนฺเตหิ ชนฺนํ ธมฺมวินโย ปกาลิยเต.
๗. นโม อรหฺโต โหตุ.	๘. ชนา อรหฺนฺตานํ โอาวาทฺ ติฏฺฐนฺติ.
๙. สามเณโร อรหฺตา กมฺมฏฺฐานํ อุกฺคณฺหาติ.	๑๐. อาสวา อรหฺนฺเตหิ วิคจฺจนฺติ.
๑๑. ปุทฺชนฺ อรหฺโต จิตฺตํ น ชานาติ.	๑๒. พุทฺโธ อรหฺนฺตานํ จิตฺตวารี ชานาติ.
๑๓. กลฺยาณชนฺ อรหฺติ ปลีทฺติ.	๑๔. อริยสาวกา อรหฺนฺเตสุ ปลีทฺนฺติ.
๑๕. ภาณฺเต อรหฺ ตวํ มยํ นาโถ โหหิ.	๑๖. ภาณฺเต อรหฺนฺโต ตุมฺเห อมฺหากํ นาถา โหถ.

ปทานุกรมกิริยา

อตฺถิ	อส+อ+ติ	มีอยู่	อฺปฺนฺนา	อฺ+ป+ท+ลี	เกิดขึ้นแล้ว	ปุเชตฺติ	ปุช+ณฺ+ติ	ย่อมบูชา
เปเสลฺลิ	ปีส+ณฺ+สฺ+อี	ส่งไปแล้ว	วุจฺเจเต	วจ+ย+เต	อัน...ย่อมกล่าว	เปสิยเต	ปีส+อฺย+เต	อัน...ย่อมส่งไป
โหตุ	หฺ+อ+ตุ	จงมี	ติฏฺฐนฺติ	ฐฺ+อ+อนฺ+ติ	ย่อมดำรงอยู่	อุคฺคณฺหาติ	อฺ+ค+ห+ณฺ+หา+ติ	ย่อมเรียน
วิคจฺจนฺติ	วิ+ค+ม+อ+อนฺ+ติ	ย่อมไปปราศ	ชานาติ	ญาณ+นา+ติ	ย่อมรู้	ปลีทฺนฺติ	ป+ส+ท+อ+อนฺ+ติ	ย่อมเลื่อมใส
โหหิ	หฺ+อ+หิ	จงเป็น	โหถ	หฺ+อ+ถ	จงเป็น	น	-	ไม่

ภวนต (ผู้เจริญ) เป็นปุงลึงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	ภวนต+ลี =ภว	ภวนต+โย =ภวนตา, ภวนโต	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	ภวนต+อ =ภวนต์	ภวนต+โย =ภวนเต, ภวนโต	ซึ่ง, สู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่าเป็น</u> , ให้เป็น
ต.	ภวนต+นา =ภวนตา, โภตา	ภวนต+หิ =ภวนเตหิ, ภวนเตภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	ภวนต+ส =ภวโต, โภโต	ภวนต+นั =ภวนต์, ภวนตानั	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	ภวนต+สุมา =ภวนตา, โภตา	ภวนต+หิ =ภวนเตหิ, ภวนเตภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	ภวนต+ส =ภวโต, โภโต	ภวนต+นั =ภวนต์, ภวนตानั	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	ภวนต+สุมี =ภวติ, ภวนเต	ภวนต+สุ =ภวนเตสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	ภวนต+ลี =โภ	ภวนต+โย =ภวนตา, ภวนโต, โภวนตา, โภวนโต	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

ภวนต ศัพท์ที่ไม่นิยมใช้เป็นนามนามแต่ใช้เป็นคุณนามมากกว่า, ภวนต ศัพท์ที่เป็นอิตติลึงค์เปลี่ยนรูปเป็น ภวนตี แจกตาม นารี

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ภวนต) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ภวนต) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. ปฏิคุณหาตุ เม ภว โคตโม ปาน.	๒. มา ภวนโต เอว อวจตุถ
๓. ภวนต โคตม สรณ คจฉามิ.	๔. ตว ภวนเต เอต ปญห ปุจฉาหิ.
๕. ภวนตา โคตเมน ชมโม เทลียเต.	๖. ภควนเตหิ ปญหา ปจฉิยนเต.
๗. อห ภวโต โคตมสส มรुปายาส เทมิ.	๘. อห ภวต เอต ปญห พุยากโรมิ.
๙. กุลปุตตา ภวนตา โคตเมน ชมม อุกคณหนติ.	๑๐. ภวนเตหิ สพพ ภย น ชายติ.
๑๑. ภวโต โคตมสส ลีลา โสภติ.	๑๒. อห ภวนตानั ชมม เทเสมิ.
๑๓. พราหมณา ภวติ โคตเม ปสันทติ.	๑๔. ปญติตา ภวนเตสุ ปสันทติ.
๑๕. โภ โคตม มย อมหาก ปิตร ปฏิชคคาม.	๑๖. มา โภวนโต สททมกตถ. (สทท+อกตถ)

ปทานุกรมกิริยา

ปฏิคุณหาตุ+ปฏิ+คท+ณหา+ตุ จงรับ	มา อวจตุถ+มา+อ+ว+จ+อ+อุ+ตุถ	อย่าได้กล่าวแล้ว	คจฉามิ	ค+ม+อ+มิ	ยอมถึง
ปุจฉาหิ	ปุ+จ+อ+หิ	จงถาม	เทลียเต	ทิส+อีย+เต	ยอมแสดง
เทมิ	ทา+อ+มิ	ยอมถวาย	พุยากโรมิ	วิ+อา+กร+โอ+มิ	จะพยากรณ์
ชายติ	ชน+ย+ติ	ยอมเกิด	โสภติ	สุภ+อ+ติ	ยอมงาม
ปสันทติ	ป+ส+ท+อ+อน+ติ	ยอมเลื่อมใส	ปฏิชคคาม+ปฏิ+ชค+ค+อ+ม		ยอมปรนนิบัติ
			มา อกตถ	มา+อ+กร+โอ+ตถ	อย่าได้กระทำแล้ว

สตุฏฺ (พระคาสดา) เป็นปุงลึงค์ แจกอยางนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	สตุฏฺ+ลี =สตุถา	สตุฏฺ+โย =สตุถาโร	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	สตุฏฺ+อํ =สตุถารํ	สตุฏฺ+โย =สตุถาโร	ซึ่ง, ลู้, ย้ง, ลี้น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่า</u> เป็น, ให้เป็น
ต.	สตุฏฺ+นา =สตุถารา, สตุถุณา	สตุฏฺ+หิ =สตุถาเรหิ, สตุถาเรหิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	สตุฏฺ+ส =สตุฏฺ, สตุฏฺโน	สตุฏฺ+นํ =สตุถารานํ	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	สตุฏฺ+สุมา =สตุถารา	สตุฏฺ+หิ =สตุถาเรหิ, สตุถาเรหิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	สตุฏฺ+ส =สตุฏฺ, สตุฏฺโน	สตุฏฺ+นํ =สตุถารานํ	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	สตุฏฺ+สุมี =สตุถริ	สตุฏฺ+สุ =สตุถาเรสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	สตุฏฺ+ลี =สตุถา	สตุฏฺ+โย =สตุถาโร	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

สตุฏฺ (ผู้สอน, พระคาสดา) ถ้าใช้เรียกคาสดาในลัทธิอื่นจะแปลว่า ครู อ. ปุรณกสสปาทยอ ฉ สตุถาโร อ.ครู ท. ๖ มีปุรณกัสนปะเป็นต้น

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (สตุฏฺ) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (สตุฏฺ) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. สตุถา เอกุณวีสติ วสุธานี เขตวเน วิหริติ.	๒. ปุรณกสสปาทยอ ฉ สตุถาโร มัจฉาทิฏฐิกกา โหนติ.
๓. อุปาสโก สตุถารํ อุปสงกमितวา ปพพชชํ ยาจิ.	๔. อชาตสตุฏฺ ฉ สตุถาโร อุปสงกमितวา ปญหํ ปุจจติ.
๕. สตุถารา สาสเน เทว ชุรานิ กถियนเต.	๖. อนตโต สวากานํ นหิ สตุถาเรหิ วุจเจเต.
๗. อนาถปิณฑิกเสฏฐี สตุฏฺ มหาทานํ อทาลิ.	๘. ทานิ นนุํ สตุถารานํ อุปปชชติ.
๙. สามเณโร สตุถารา ตจปญจกมมฏฐานํ อคคณหาติ.	๑๐. นหิ สตุถาเรหิ มัจฉาทิฏฐิ ชายติ.
๑๑. ฐมมาทีน สตุฏฺ สทโท จตสโส ทิสา พรติ.	๑๒. นนุํ สตุถารานํ อุปฏฐากา อาราเม สนุนิปตนติ.
๑๓. เทวทโต สตุถริ อาฆาตํ พนชติ.	๑๔. พาลชนา นสุ สตุถาเรสุ ปสีทนติ.
๑๕. ไม่มีใช้	๑๖. ไม่มีใช้

ปทานุกรมกริยา

วิหริติ	วิ+ห+อ+ติ	ย้อมประทับอยู่	โหนติ	หุ+อ+อนติ	ย้อมเป็น	ยาจิ	ยาจ+อ+อี	ขอแล้ว
ปุจจติ	ปุจ+จ+อ+ติ	ย้อมถาม	กถियนเต	กถ+อ+ย+อนเต	อัน...ย้อมตรัส	วุจเจเต	ว+จ+ย+เต	อัน...ย้อมกล่าว
อทาลิ	อ+ทา+อ+ส+อี	ได้ถวายแล้ว	อุปปชชติ	อุ+ป+ท+ช+ติ	ย้อมเกิดขึ้น	อคคณหาติ	อุ+ค+ท+ณ+หา+ติ	ย้อมเรียน
ชายติ	ช+น+ย+ติ	ย้อมเกิด	พรติ	พ+ร+อ+ติ	ย้อมแผ่ไป	สนุนิปตนติ	ส+นิ+ป+ต+อ+อน+ติ	ย้อมประชุมกัน
พนชติ	พ+น+ช+อ+ติ	ย้อมผูก	ปสีทนติ	ป+ส+ท+อ+อน+ติ	ย้อมเลื่อมใส			

ปีตุ (พ่อ, บิดา) เป็นปวงลิงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอวจนะ	พหูจนะ	คำแปลอายุตินิบาด
ป.	ปีตุ+ลี =ปีตา	ปีตุ+โย =ปีโตร	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	ปีตุ+อ =ปีตร	ปีตุ+โย =ปีโตร	ซึ่ง, ลู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่าเป็น</u> , ให้เป็น
ต.	ปีตุ+นา =ปีตรา, ปีตนา	ปีตุ+หิ =ปีตเรหิ, ปีตเรภิ, ปีตฺหิ, ปีตฺภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	ปีตุ+ส =ปีตุ, ปีตฺโน	ปีตุ+นํ =ปีตฺรณํ, ปีตฺนํ	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	ปีตุ+สฺมา =ปีตรา	ปีตุ+หิ =ปีตเรหิ, ปีตเรภิ, ปีตฺหิ, ปีตฺภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
จ.	ปีตุ+ส =ปีตุ, ปีตฺโน	ปีตุ+นํ =ปีตฺรณํ, ปีตฺนํ	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	ปีตุ+สฺมี =ปีตฺริ	ปีตุ+สฺ =ปีตฺเรสฺ, ปีตฺุสฺ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	ปีตุ+ลี =ปีตา	ปีตุ+โย =ปีโตร	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

ปีตุ (พ่อ) ในอาลปนะนิยมใช้ ตาต, ตาตา แทน ใช้เรียก บิดาก็ได้ บุตรก็ได้ ชายที่คุ้นเคยก็ได้

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ปีตุ) ฝ่ายเอวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (ปีตุ) ฝ่ายพหูจนะ
๑. พุทฺธสฺส ปีตา กปิลวตฺตฺถุสฺมี วสตี.	๒. อมฺหากํ ปีโตร ฆมฺมสฺสวเนน อติตฺตา อเหลฺสุ.
๓. โภ โคตม มยํ อมฺหากํ ปีตร ปฏฺิซคฺคาม.	๔. ปุตฺตา อตฺตโน อตฺตโน ปีโตร อุปฏฺุญฺเญยฺย.
๕. ปีตรา เม ตฺยหํ ปณฺณํ เปรลฺยิตฺถ.	๖. อตฺตโน อตฺตโน ปุตฺตา ปีตเรหิ รกฺขิยนฺเต.
๗. อถสฺส ภิกฺขุสฺส ปีตุ โรโค อุปฺปชฺชตี.	๘. ปุตฺเตสฺส เปมํ ปีตฺนํ อุปฺปชฺชตี.
๙. วิสาขา ปีตรา ทส โอวาเท ปฏฺิคฺคณฺหาตี.	๑๐. อณฺญตร ปีตฺุหิ ปุตฺตานํ อณฺญํ ปฏฺิสรณํ นตฺถิ.
๑๑. ทารโก ปีตุ หตฺถे นีหฺทายี.	๑๒. ปุตฺตา ปีตฺนํ สนฺตํ ฐนํ ลภนฺตี.
๑๓. ปีตฺริ ชินฺเนน, ปุตฺโต ปฏฺิซคฺเคยฺย.	๑๔. ปุตฺตา อตฺตโน อตฺตโน ปีตเรสฺ คารวํ กรเยยฺย.
๑๕. โภ ปีตา มยํ ฐนํ เทหิ.	๑๖. โภนฺตา ปีโตร สทา โสตฺถิ ตฺมฺหากํ โหตฺ.

ปทานุกรมกิริยา

วสตี	วส+อ+ติ	ย่อมอยู่	อเหลฺสุ	อ+หฺ+อ+ส+อุ	ได้เป็นแล้ว	ปฏฺิซคฺคาม	ปฏฺิ+ซคฺค+อ+ม	ปรนนิบัติ
อุปฏฺุญฺเญยฺย	อุ+ป+จ+อ+อ+เอยฺย	เพิ่งบำรุง	เปรลฺยิตฺถ	ปีส+อ+ย+อ+อ+ตฺถ	อัน...ส่งไปแล้ว	รกฺขิยนฺเต	รกฺข+อ+ย+อ+น+เต	อัน...ย่อมรักษา
อุปฺปชฺชตี	อุ+ป+ท+ย+อ	เกิดขึ้นแล้ว	อุปฺปชฺชตี	อุ+ป+ท+ย+อ+ติ	ย่อมเกิด	ปฏฺิคฺคณฺหาตี	ปฏฺิ+ค+ท+ณฺหา+อ+ติ	ย่อมรับ
นตฺถิ	น+อ+ส+อ+อ+ติ	ย่อมไม่มี	นีหฺทายี	นิ+ท+า+ย+อ	หลบแล้ว	ลภนฺตี	ลภ+อ+อ+น+ติ	ย่อมได้
ปฏฺิซคฺเคยฺย	ปฏฺิ+ซคฺค+อ+อ+เอยฺย	เพิ่งปฏิบัติ	กรเยยฺย	กร+อ+เอ+เอยฺย	เพิ่งทำ	เทหิ	ท+า+เอ+อ+หิ	จงให้

มาตุ (แม่) เป็นอิตถีลิงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายุตินิมาต
ป.	มาตุ+ลี =มาตา	มาตุ+โย =มาตโร	อ. ____ (อันว่า) / อ. ____ ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	มาตุ+อัม =มาตริ	มาตุ+โย =มาตโร	ซึ่ง, สู, ยัง, ลึน, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่าเป็น</u> , ให้เป็น
ต.	มาตุ+นา =มาตฺรา, มาตฺยา	มาตุ+หิ =มาตฺราหิ, มาตฺราหิ, มาตฺหิ, มาตฺหิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จ.	มาตุ+ส =มาตุ, มาตฺยา	มาตุ+นัม =มาตฺรานัม, มาตฺนัม	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	มาตุ+สุมา =มาตฺรา	มาตุ+หิ =มาตฺราหิ, มาตฺราหิ, มาตฺหิ, มาตฺหิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	มาตุ+ส =มาตุ, มาตฺยา	มาตุ+นัม =มาตฺรานัม, มาตฺนัม	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	มาตุ+สุมี =มาตฺริ	มาตุ+สุ =มาตฺราสุ, มาตฺสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	มาตุ+ลี =มาตา	มาตุ+โย =มาตโร	แน่, ดูก่อน, ข้ำแต่

มาตุ (แม่) ในอालปนนะ นิยมใช้ อมฺม, อมฺมา แทน ใช้เรียก มารดาได้ ลูกสาวก็ได้ หญิงที่คุ้นเคยก็ได้

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (มาตุ) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (มาตุ) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. อนุรุทฺตสฺส มาตา ปุเว สฺขุเชตฺวา ปทฺธิณิ.	๒. มาตโร อตฺตโน ปุตฺเต ปิยาณฺติ.
๓. โคฆาตกปฺตฺโต มาตริ วรฺหิตฺวา ปลายิ.	๔. ปุตฺตา อตฺตโน มาตโร สงฺคณฺเหยฺยํ.
๕. ภิกฺขุณฺม มม มาตฺรา ปฺวา ทิยนฺเต.	๖. มาตฺหิ ปุตฺตริตโร โปสิยนฺเต.
๗. มยฺหิ มาตุ อิทํ ปสาธณฺ เทถ.	๘. ปุตฺตวิปฺปโยโค มาตฺนัม ทุกฺขํ อาวหติ.
๙. อตฺตโน มาตฺรา วิปฺปโยโค ปุตฺตานํ ทุกฺขํ อาวหติ.	๑๐. ปุตฺตา มาตฺหิ อุกฺการํ ปฏฺิณฺหนติ.
๑๑. โปธิสฺตฺโต ทส มาเส มาตุ กุจฺฉิสฺมี วสนฺติ.	๑๒. มาตฺนัม ทหฺยํ นาม มฺหุทํ โหติ.
๑๓. สุวณฺณสาโม ปิตฺริ จ มาตฺริ จ สมฺมา ปฏฺิปชฺชติ.	๑๔. ปุตฺตริตโร อตฺตโน มาตฺสุ ปสีทฺหนติ.
๑๕. โภติ มาตา ตฺวํ ทิฆายุกา ภวาทิ.	๑๖. ภวณฺติโย มาตโร สทฺพทา สุขํ ตุมฺหากํ ภวตุ.

ปทานุกรมกริยา

ปทฺธิ	ป+หิ+ณ+อึ	ส่งไปแล้ว	ปิยาณฺติ	ปิย+อาย+อนฺติ	ย่อมรัก	ปลายิ	ปรา>ปลา+อึ>อฺย+อึ	หนีไปแล้ว
สงฺคณฺเหยฺยํ	สังคท+ณ+หา+เอยฺยํ	สงฺเคราะหฺ	ทิยนฺเต	ทา+ย+อนฺเต	อัน...ย่อมให้	โปสิยนฺเต	ปุส+อฺย+อนฺเต	อัน...ย่อมเลี้ยง
เทถ	ทา+เอ+ถ	จงให้	อวฺหติ	อา+ว+ห+อ+ติ	ย่อมนำมา	ปฏฺิณฺหนติ	ปฏฺิ+ณ+อ+อนฺติ	ย่อมได้
วสนฺติ	วส+อ+อนฺติ	ย่อมอยู่	โหติ	หุ+อ+ติ	ย่อมเป็น	ปฏฺิปชฺชติ	ปฏฺิ+ป+ช+ย+ติ	ปฏิบัติ
ปสีทฺหนติ	ป+สท+อ+อนฺติ	ย่อมเลื่อมใส	ภวาทิ	ภฺว>ภ+ว+อ+หิ	จงเป็น	ภวตุ	ภฺว>ภ+ว+อ+ตุ	จงมี

মন (ใจ) เป็นปunglingค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอวจนะ		พหูจนะ		คำแปลอายุตินิบาต
ป.	มน+ลี	=มโน	มน+โย	=มณา	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	มน+อ	=มน	มน+โย	=มเน	ซึ่ง, ลู, ยัง, ลีน, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่า</u> เป็น, ให้เป็น
ต.	มน+นา	=มนสา	มน+หิ	=มเนหิ, มเนกิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	มน+ส	=มนโส	มน+น	=มนาน	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	มน+สุมา	=มนสา	มน+หิ	=มเนหิ, มเนกิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	มน+ส	=มนโส	มน+น	=มนาน	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	มน+สุมี	=มนลี	มน+สุ	=มเนส	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	มน+ลี	=มน	มน+โย	=มณา	แน่ะ, ดูก่อน, ข้ำแต่

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (มน) ฝ่ายเอวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (มน) ฝ่ายพหูจนะ
๑. ปุณฺณกรณเวลายํ มโน กุสลกมฺเม รมติ.	๒. อรหฺนฺตานํ มณา โลกธมฺเมสุ น กมฺปนฺติ.
๓. ปณฺฑิตโตะ อตฺตโน มน รกฺขติ.	๔. ปณฺฑิตา อตฺตโน มเน ทมยฺนฺติ.
๕. ปณฺฑิตโตะ กาเยน วาจาย มนสา จ ปาปํ น กโรติ.	๖. อริยสาวกา กุสเลหิ มเนหิ สมฺมา สงฺกปฺนฺติ.
๗. จิตฺตวิเวโก ภิกฺขุสฺส มนโส อุปฺปชฺชติ.	๘. อุปฺปวิเวโก อรหฺตํ มนาน อุปฺปชฺชติ.
๙. มจฺเจร อรหฺตํ มนสา วิคฺจจฺติ.	๑๐. กิเลสํ อรหฺนฺตานํ มเนหิ นิภฺขมฺนฺติ.
๑๑. มนโส ลฺลิตฺติ สฺตฺตฺตฺปาทโตะ อุปฺปชฺชติ	๑๒. อาสเวหิ มนาน วิมฺุตฺติ สฺขํ อวาทฺติ.
๑๓. โกโธ ปุณฺณชฺชนสฺส มนลี อุปฺปชฺชติ.	๑๔. ปุณฺณํ จ ปาปํ จ อรหฺตํ มเนส น อุปฺปชฺชนฺติ.
๑๕. ไม่มีใช้	๑๖. ไม่มีใช้

ปทานุกรมกริยา

รมติ	รม+อ+ติ	ย่อมยินดี	กมฺปนฺติ	กป+อ+อนฺติ	ย่อมทวนใจ	รกฺขติ	รกข+อ+ติ	ย่อมรักษา
ทมยฺนฺติ	ทม+ณฺย+อนฺติ	ย่อมฝึก	กโรติ	กร+โ+ติ	ย่อมกระทำ	สงฺกปฺนฺติ	ส+กป+อ+อนฺติ	ย่อมดำริ
อุปฺปชฺชติ	อุ+ป+ช+ติ	ย่อมเกิดขึ้น	วิกฺจจฺติ	วิ+คจ+อ+ติ	ย่อมหายไป	นิภฺขมฺติ	นิ+กม+อ+ติ	ย่อมออกไป
อวาทฺติ	อา+ว+ท+อ+ติ	ย่อมนำมา	อุปฺปชฺชนฺติ	อุ+ป+ช+ย+อนฺติ	ย่อมเกิดขึ้น	น	-	ไม่

กมฺม (กรรม) เป็นนปุงสกลิงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหูวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	กมฺม+ลี = <i>กมฺม</i>	กมฺม+โย = <i>กมฺมานิ</i>	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	กมฺม+อํ = <i>กมฺม</i>	กมฺม+โย = <i>กมฺมานิ</i>	ซึ่ง, ลู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่าเป็น</u> , ให้เป็น
ต.	กมฺม+นา = <i>กมฺมฺนา</i>	กมฺม+หิ = <i>กมฺเมหิ, กมฺเมหิ</i>	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	กมฺม+ส = <i>กมฺมฺโน</i>	กมฺม+นํ = <i>กมฺมานํ</i>	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	กมฺม+สุมา = <i>กมฺมฺนา</i>	กมฺม+หิ = <i>กมฺเมหิ, กมฺเมหิ</i>	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	กมฺม+ส = <i>กมฺมฺโน</i>	กมฺม+นํ = <i>กมฺมานํ</i>	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	กมฺม+สุมี = <i>กมฺมฺนิ</i>	กมฺม+สุ = <i>กมฺเมสุ</i>	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	กมฺม+ลี = <i>กมฺม</i>	กมฺม+โย = <i>กมฺมานิ</i>	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (กมฺม) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (กมฺม) ฝ่ายพหูวจนะ
๑. <i>กมฺม</i> สตุเต วิภชตี.	๒. สานิ <i>กมฺมานิ</i> สตุเต ทุคคตี นยฺนฺติ.
๓. เทวทฺโต ภาริยํ <i>กมฺม</i> กโรตี.	๔. พาลา ปาปานิ <i>กมฺมานิ</i> กโรนฺตา น พุชฺฌนฺติ.
๕. <i>กมฺมฺนา</i> วตฺตตี โลเก.	๖. เสหิ <i>กมฺเมหิ</i> ทุมฺเมโธ ปุคฺคโล ตปฺปตี.
๗. เทวทฺโต สกสฺส <i>กมฺมฺโน</i> อนฺุจฺฉวิกํ วิปากํ อนฺฺวาทิ.	๘. เนรยิกสฺสตา <i>กมฺมานํ</i> อนฺุจฺฉวิกํ วิปากํ ลภนฺติ.
๙. ทุกฺขํ ปาปสฺมา <i>กมฺมฺนา</i> อุปฺปชฺชตี.	๑๐. อรหฺนฺโต สพฺเพหิ <i>กมฺเมหิ</i> วิมุจฺจนฺติ.
๑๑. เทวทฺโต ปาปสฺส <i>กมฺมฺโน</i> วิปาเกน นิริเย ปจฺจตี.	๑๒. สตุตา อตฺตโน <i>กมฺมานํ</i> วิปาเกน นิริเย ปจฺจนฺติ.
๑๓. สตุตา กุสฺเส จ อฺกุสฺเส จ <i>กมฺมฺนิ</i> พทฺธนฺติ.	๑๔. <i>กมฺเมสุ</i> ผลนฺเตสุ, สตุตา ตปฺปนฺติ.
๑๕. ไม่มีใช้	๑๖. ไม่มีใช้

ปทานุกรมกิริยา

วิภชตี	วิ+ภช+อ+ติ	ย้อมจำแนก	นยฺนฺติ	นี+อ+อนฺฺติ	ย้อมนำไป	กโรตี	กร+โอ+ติ	ย้อมกระทำ
พุชฺฌนฺติ	พุช+ย+อนฺฺติ	ย้อมรู้สึก	วตฺตตี	วตฺต+อ+ติ	ย้อมเป็นไป	ตปฺปตี	ตป+ย+ติ	ย้อมเดือดร้อน
อนฺฺวาทิ	อนฺุ+ว+อ+ติ	ย้อมเสวย	ลภนฺติ	ลภ+อ+อนฺฺติ	ย้อมได้	อุปฺปชฺชตี	อุ+ปท+ย+ติ	ย้อมเกิดขึ้น
วิมุจฺจนฺติ	วิ+มุจ+ย+อนฺฺติ	ย้อมพ้น	ปจฺจตี	ปจ+ย+ติ	ย้อมใหม่	ปจฺจนฺติ	ปจ+ย+อนฺฺติ	ย้อมใหม่
พทฺธนฺติ	พทฺธ+อ+อนฺฺติ	ย้อมข้อง	ตปฺปนฺติ	ตป+ย+อนฺฺติ	ย้อมเดือดร้อน	กโรนฺตา	กร+โอ+อนฺฺต+โย	กระทำอยู่

โค (โค, วัว) ไม่เจาะจงเพศใช้ได้ทั้งตัวผู้และตัวเมีย (เป็นทวิลิงค์) แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอวจนะ	พหูจนะ	คำแปลอายุตินิบาท
ป.	โค+ลี =โค	โค+โย =คาโว	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	โค+อ =คาว, คาวุ	โค+โย =คาโว	ซึ่ง, สู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่าเป็น</u> , ให้เป็น
ต.	โค+นา =คาเวน	โค+หิ =โคหิ, โคภิ, คาเวหิ, คาเวภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	โค+ส =คาวสุส	โค+น =คูนัน, คาวาน	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	โค+สุมา =คาวสุมา, คาวมฺหา, คาวา	โค+หิ =โคหิ, โคภิ, คาเวหิ, คาเวภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	โค+ส =คาวสุส	โค+น =คูนัน, คาวาน	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	โค+สุมี =คาวสุมี, คาวมฺหิ, คาว	โค+สุ =โคสุ, คาเวสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	โค+ลี =คาว	โค+โย =คาโว	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

โค คัพพท์ ถ้าเป็นปุงลิงค์แปลงเป็น **โคณ** แจกเหมือน **ปฺริส**, ถ้าเป็นอิตถิลิงค์แปลงเป็น **คาวี** แจกเหมือน **นารี**

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (โค) ฝ่ายเอวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (โค) ฝ่ายพหูจนะ
๑. เอโก โค วเช นิปฺชชติ.	๒. คาโว คูนัน ญถึ คจฺจนฺติ.
๓. โคปาโล เอกํ คาวํ โคจรั ปาเชติ.	๔. ฌณฺชยเสฏฺฐึ วิสาขาย คาโว อทาสี.
๕. คาเวน ตินฺนกลาโป ขาทิยนฺเต.	๖. คาเวหิ อลฺลานิ ตินฺนานิ ขาทิยนฺเต.
๗. เอกสุส คาวสุส โรโค อฺปฺปชชติ.	๘. กสโก คูนัน ตินฺนทกํ อทาสี.
๙. วจฺจโก คาวสุมา ชายติ.	๑๐. ชีริ คาเวหิ ชายติ.
๑๑. โคฆาตโก เอกสุส คาวสุส ชิวฺหํ ฉินฺนฺติ.	๑๒. เนสาโก คูนัน มํसानิ ขาทติ.
๑๓. เอกสุมี คาว มเต, กสโก อญฺญํ คาวํ อานติ.	๑๔. ภารตเทเส ชนา คาเวสุ ปสฺสีทฺนฺติ.
๑๕. ภาทร คาว ตฺวํ อญฺฉาหิ, วหฺสฺสุ.	๑๖. ภาทฺรา คาโว ตฺมฺเห ครฺมฺมารํ วทถ.

ปทานุกรมกิริยา

นิปฺชชติ	นิ+ปท+ย+ติ	ย้อมนอน	คจฺจนฺติ	ค+ม+อ+อนฺติ	ย้อมไป	ปาเชติ	ปช+ณ+ติ	ย้อมตั้งไป
อทาสี	อ+ทา+อ+ส+อี	ได้ให้แล้ว	ขาทิยนฺเต	ขาท+อ+ย+เต	อัน...ย้อมกิน	อฺปฺปชชติ	อฺ+ปท+ย+ติ	ย้อมเกิดขึ้น
ชายติ	ชน+ย+ติ	ย้อมเกิด	ฉินฺนฺติ	ฉิท+อ+ติ	ย้อมตัด	ขาทติ	ขาท+อ+ติ	ย้อมกิน
อานติ	อา+น+อ+ติ	ย้อมนำมา	ปสฺสีทฺนฺติ	ป+สท+อ+อนฺติ	ย้อมเลื่อมใส	อญฺฉาหิ	อญฺฉ+อ+หิ	จงลากไป
วหฺสฺสุ	วห+อ+สฺสุ	จงขึ้นไป	วทถ	วห+อ+ถ	จงขึ้นไป	ขาทิยนฺเต	ขาท+อ+ย+อนฺเต	อัน...ย้อมกิน

โคณ (วัวตัวผู้, โคตัวผู้) ในปวงลิงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	โคณ+ลี =โคณ	โคณ+โย =โคณา	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	โคณ+อ =โคณ'	โคณ+โย =โคณเ	ซึ่ง, ลู, ยัง, ลิ่น, ตลอด, กะ, เฉพาะ, <u>ว่าเป็น</u> , ให้เป็น
ต.	โคณ+นา =โคณน	โคณ+หิ =โคณหิ, โคณหิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	โคณ+ส =โคณสฺส, โคณาย, โคณตุถ	โคณ+นํ =โคณานํ	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	โคณ+สุมา =โคณสุมา, โคณมฺหา, โคณา	โคณ+หิ =โคณหิ, โคณหิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	โคณ+ส =โคณสฺส	โคณ+นํ =โคณานํ	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	โคณ+สฺมี =โคณสฺมี	โคณ+สุ =โคณสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	โคณ+ลี =โคณ	โคณ+โย =โคณา	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

โค ศัพท์ ถ้าเป็นปวงลิงค์แปลงเป็น โคณ แจกเหมือน ปุริส, ถ้าเป็นอดีตลิงค์แปลงเป็น คาวี แจกเหมือน นารี

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (โคณ) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (โคณ) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. เอโก โคณ นหิ ทรนฺโต อรญฺเณ ปลายติ.	๒. โคณา โคจราย วเน จรนฺติ.
๓. โคฆาตโก เอกํ โคณ' หนติ.	๔. วาณิชา สกฺกฺ โคณ โยเชนฺติ.
๕. กสกา โคณน อตฺตโน เขตฺตานิ กสฺติ.	๖. โคณหิ สกฺกฺวานิ วหิยนฺเต.
๗. เสฏฺฐิ โคณสฺส ทินานิ เทติ.	๘. เวชฺโซ โรคิณํ โคณานํ เภสชฺชํ เทติ.
๙. อณฺเฏตร เอกสุมา โคณสุมา กสฺกสฺส อณฺเฏ ชนํ นฺตฺติ.	๑๐. โคมยํ โคณหิ ชายติ.
๑๑. เนสาโท โคณสฺส มํลํ ชาทติ.	๑๒. โคณานํ พลํ ปรีทายติ.
๑๓. โคณ ตินานิ ชาทฺนฺเต, คาวี อุกกํ ปิวติ.	๑๔. เทว เม โคณา อตฺติ, เตสุ โคณสุ เอโก มโต.
๑๕. เท กุญฺโคณ ตฺวํ สีฆสฺสํ อเปหิ.	๑๖. ทเว กุญฺโคณา ตุมฺเห ตฺริตฺตฺริตํ ฐาถ.

ปทานุกรมกิริยา

ปลายติ	ปรา+อิ>อ+ย+อ+ติ ย่อมหนีไป	จรนฺติ	จร+อ+อนฺติ ย่อมเที่ยวไป
โยเชนฺติ	ยฺช+ณ+อนฺติ ย่อมเทียม	กสฺติ	กส+อ+ติ ย่อมไถ
เทติ	ทา+อ+ติ ย่อมให้	นตฺติ	น+อส+อ+ติ ย่อมไม่มี
ชาทติ	ชาท+อ+ติ ย่อมกิน	ปรีทายติ	ปรี+ทา+ย+ติ ย่อมเสี้อม
มโต (กิตก์)	มร+ต+ลี ตายแล้ว	อเปหิ	อป+อิ+อ+หิ จงออกไป
		หนติ	หน+อ+ติ ย่อมฆ่า
		วหิยนฺเต	วท+อิย+อนฺเต อัน...ย่อมนำไป
		ชายติ	ชน>ชน+ย+ติ ย่อมเกิด
		ปิวติ	ปา>ปิว+อ+ติ ย่อมดื่ม
		ฐาถ	ฐา+อ+ถ จงวิ่งไป

คำวรี (แม่โค, วัตัวเมีย, โคตัวเมีย) ในอดีตถึงค์ แจกอย่างนี้

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	คำวรี+ลี =คำวรี	คำวรี+โย =คำวรีโย, คำวรี	อ. (อันว่า) / อ. ท. (อันว่า.....ทั้งหลาย)
ท.	คำวรี+อ =คำวรี, คำวรีย	คำวรี+โย =คำวรีโย, คำวรี	ซึ่ง, ลู, ยง, ลีน, ตลอด, กะ, เฉพาะ, ว่าเป็น, ให้เป็น
ต.	คำวรี+นา =คำวรียา	คำวรี+หิ =คำวรีหิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง
จตุ.	คำวรี+ส =คำวรียา	คำวรี+น =คำวรีน	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	คำวรี+สุมา =คำวรียา	คำวรี+หิ =คำวรีหิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	คำวรี+ส =คำวรียา	คำวรี+น =คำวรีน	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	คำวรี+สุมี =คำวรียา, คำวรีย	คำวรี+สุ =คำวรีสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ
อา.	คำวรี+ลี =คำวรี	คำวรี+โย =คำวรีโย, คำวรี	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

โค ศัพท์ ถ้าเป็นปุงลึงค์แปลงเป็น โคน แจกเหมือน ปุริส, ถ้าเป็นอดีตถึงค์แปลงเป็น คำวรี แจกเหมือน นารี

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (คำวรี) ฝ่ายเอกวจนะ	ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี (คำวรี) ฝ่ายพหุวจนะ
๑. เอกา คำวรี นที ตรนุตตี วณํ คจฺจนฺติ.	๒. คำวรีโย นที ตรนุตติโย วณํ คจฺจนฺติ.
๓. อหํ เอกํ คำวรี นที ตรนุตตี ปสฺสสามิ.	๔. มยํ คำวรีโย นที ตรนุตติโย ปสฺสสาม.
๕. ตินฺนานิ คำวรียา นที ตรนุตติยา อฏฺกมียนฺเต.	๖. ตินฺนานิ คำวรีหิ นที ตรนุตติหิ ชาทียนฺเต.
๗. กสฺสโก คำวรียา นที ตรนุตติยา ภิกฺขุ เทติ.	๘. โคปาโล คำวรีน นที ตรนุตตินํ ภิกฺขุ ทหิ.
๙. กสฺสโก คำวรียา นที ตรนุตติยา อเปติ.	๑๐. โคปาโล คำวรีหิ นที ตรนุตติหิ อเปติ.
๑๑. อิทํ โคมยํ คำวรียา นที ตรนุตติยา สนฺตกา โหติ.	๑๒. อิมํ ปทวณฺชชา คำวรีน นที ตรนุตตินํ สนฺตกา โหฺนฺติ.
๑๓. ภาณฺทานิ คำวรีย นที ตรนุตติยํ ปตฺติฏฺฐนฺตุ.	๑๔. ภาณฺทานิ คำวรีสุ นที ตรนุตติสุ ปตฺติฏฺฐนฺตุ.
๑๕. โมติ คำวรี ตฺวํ นที ตราหิ.	๑๖. ภาณฺตุติโย คำวรีโย ตุมฺเห นที ตรณ.

ปทานุกรมกิริยา

คจฺจนฺติ	คม+อ+ติ	ย่อมีไป	คจฺจนฺตุ	คม+อ+อนฺติ	ย่อมีไป	ปสฺสสามิ	ทิส>ปสฺส+อ+มิ	ย่อมีเห็น
ปสฺสสาม	ทิส>ปสฺส+อ+ม	ย่อมีเห็น	อฏฺกมียนฺเต	อา+กม+อ+ย+อนฺเต	อัน...ย่อมีเหยียบ	ชาทียนฺเต	ชาท+อ+ย+อนฺเต	อัน...ย่อมีกิน
เทติ	ทา+อ+ติ	ย่อมีให้	อเปติ	อป+อ+อ+ติ	ย่อมีผลักไป	โหติ	หุ+อ+ติ	ย่อมีเป็น
โหฺนฺติ	หุ+อ+อนฺติ	ย่อมีเป็น	ปตฺติฏฺฐนฺตุ	ปติ+ฐา+ห+อ+อนฺติ	ย่อมีตั้งอยู่	ตราหิ	ตรา+อ+หิ	จงข้าม
ตฺรณ	ตรา+อ+ณ	จงข้าม	ทหิ	ทา>ททา+อ+อ	ให้แล้ว			